

แนวทางการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตภาพยนตร์สั้นเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม

The Application of Isan Folk Wisdom in Producing Creative Short Cultural Films

Paradon Chinsorn
Somkhit Suk-erb
Mahasarakham University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวทางการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม และ 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้พื้นที่ภาคอีสานที่มีการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในวิถีการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้กำกับภาพยนตร์ นักวิชาการ ผู้อำนวยการสร้าง ทีมงานในกองถ่ายภาพยนตร์และกลุ่มบุคคลทั่วไปจำนวน 82 คน แล้วนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลวิจัยพบว่า ประวัติของผู้สร้างและผู้กำกับภาพยนตร์เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวงการภาพยนตร์อย่างยาวนานและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์มีความเข้าใจในสภาพของปัญหาในปัจจุบันในการผลิตภาพยนตร์สั้น โดยใช้เกณฑ์ทั้ง 7 ด้านประกอบด้วย 1) ทุนในการสร้างภาพยนตร์ 2) การคิดเนื้อเรื่อง/โครงเรื่อง 3) นักแสดง 4) ฉากและสถานที่ 5) ทีมงาน 6) อุปกรณ์ที่ใช้ในการถ่ายทำ และ 7) ระยะเวลา เข้าไปศึกษาเพื่อหาแนวทางการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสาน กล่าวโดยสรุปเพื่อให้การสร้างสรรคสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรมสามารถก้าวเดินต่อไปได้ยังต้องอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่และเป็นทุนเดิมมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุดและที่สำคัญต้องเกิดการรวมตัวกันของกลุ่มผู้สร้างสรรค์ภาพยนตร์เพื่อปรึกษาหารือและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน จึงจะทำให้วงการภาพยนตร์ที่สะท้อนความเป็นวัฒนธรรม อยู่รับใช้สังคมไปตราบนานเท่านาน

คำสำคัญ : การประยุกต์ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การผลิตภาพยนตร์สั้น

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the current state of Isan folk wisdom and 2) To study the application of Isan folk wisdom in short cultural film production. This research was conducted in the northeastern area that uses Isan folk wisdom in the ways of life that are associated to beliefs, traditions, and arts including Maha Sarakham, Kalasin, Khon Kaen, Roi-Et and Yasothon province. The research sample is a group of film director, academics, producers, crews and other 82 individuals by using the descriptive analysis for presenting the results.

The research found that the history of film creators and film directors are well-known in the film industry for a long time. It is apparent that there is an understanding of the current problems in the production of short films by using the 7 criteria. There are 1) production costs 2) plot/story outline 3) casts 4) scenes and locations 5) crews 6) equipment and 7) duration of studying Isan folk wisdom. In summary, in order to create a short-lived cultural film, one must continue to apply the existing traditional wisdom to maximize the benefit of culture. Importantly, the filmmakers have to discuss and find solutions to common problems so that the film industry that reflects culture, can serve society for a long time.

Keywords : apply, folk wisdom, short film production

บทนำ

ภาพยนตร์เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งได้รวบรวมผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมทุกประเภท เผยแพร่ออกไปสู่ประชาชนในลักษณะที่หลากหลายรูปแบบสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และมีขอบเขตในวงกว้าง มีผลกระทบต่อประชาชนสูงทางด้าน การถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทำให้วัฒนธรรมหนึ่งถูกถ่ายทอดไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งในการผลิตภาพยนตร์เป็นการนำเอาทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นองค์ความรู้ อัตลักษณ์ ซึ่งเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมทุกแขนงมาประยุกต์ใช้ ทำให้เกิดผลงานที่เป็นผลผลิตของสื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับใช้ในการเผยแพร่สื่อสารไปยังประชาชน เพื่อให้ซึมซับเข้าสู่การรับรู้ในฐานะที่เป็นผู้บริโภคเนื้อหาสาระของภาพยนตร์นั้น เกิดการศึกษาเรียนรู้ เข้าใจ ตัดสินใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง หรือเลียนแบบในการรับวัฒนธรรมเหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันภาพยนตร์ก็เป็นตัวสินค้าที่ก่อให้เกิดรายได้สูง ที่มีผลดีต่อทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ย้อนกลับมาเป็นทุนสำหรับนำกลับมาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนา มรดกทางศิลปวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืน กลายเป็นวงจรการพัฒนาต่อยอดหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง เป็นพลังขับเคลื่อนขุมความคิดทางปัญญาอย่างไม่มีที่สิ้นสุดทำให้เกิดคุณค่าทางสังคม อีกทั้งสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาชาติโดยรวม (Chansoon, S., 1991, p.1)

ภาพยนตร์สั้น (Short Narrative หรือ Short Film) ไม่มีคำจำกัดความที่แน่ชัดว่าคืออะไร แต่อนุโลมกันว่าถ้าภาพยนตร์นั้นมีความยาวต่ำกว่าหนึ่งชั่วโมง ถือว่าเป็นภาพยนตร์สั้นทั้งสิ้น เช่น ภาพยนตร์สั้นๆ (Short Narrative หรือ Short Film) ภาพยนตร์สารคดี (Documentary Film) ภาพยนตร์กึ่งสารคดี (Docu-drama) ภาพยนตร์การ์ตูน (Animation) ภาพยนตร์ศิลปะ (Art Film) ภาพยนตร์ทดลอง (Experimental Film) ภาพยนตร์เพื่อการศึกษา (Educational Film) ภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ (Television Commercial) ฯลฯ ศิลปะภาพเคลื่อนไหว (Motion Graphic) มิวสิควิดีโอ ฯลฯ จุดเด่นของภาพยนตร์สั้น คือ จะมีอิสระในการแสดงออกทั้งเนื้อหาจะวิพากษ์วิจารณ์การเมือง ศาสนา วัฒนธรรม หรือสังคมอย่างรุนแรงก็ได้ เนื่องจากภาพยนตร์สั้นมักนิยมฉายเพื่อชมกันเฉพาะกลุ่ม ส่วนรูปแบบจะวิจิตรพิสดารอย่างไรก็ได้ ดูเข้าใจยากก็ได้ เข้าใจง่ายก็ได้ ซึ่งต่างจากภาพยนตร์เรื่องยาวที่จะต้องดูเข้าใจง่าย เป็นเรื่องราวที่น่าติดตามและใช้ดารามีชื่อเสียงแสดงนำ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดไม่มีฉากอันไม่เหมาะสมที่ทำให้ถูกเซนเซอร์ ข้อสังเกตที่เด่นชัดอีกอย่างหนึ่งของภาพยนตร์สั้นก็คือ มักจะมีประเด็นนำเสนอไม่สลับซับซ้อน มีตัวละครหลักเพียง 1-2 ตัว มีตัวประกอบไม่มาก ภาพยนตร์สั้นมักลงทุนไม่สูงนัก เนื่องจากไม่ได้ทำเพื่อฉายตามโรงภาพยนตร์ สำหรับในต่างประเทศที่วงการศิลปะเจริญกว่าเมืองไทย จะมีช่องทางนำเสนอผลงานหลากหลายสถานที่ เช่น พิพิธภัณฑ์ เทศกาลภาพยนตร์ โรงเรียนภาพยนตร์ หอศิลป์ ศูนย์วัฒนธรรมต่างๆ บางครั้งสามารถจำหน่ายได้ เช่น ขายให้หอสมุด และหอศิลป์ ที่ซื้อภาพยนตร์ประเภทนี้สะสมไว้ สำหรับประเทศไทยโอกาสในการแสดงฝีมือและความคิดยังไม่แพร่หลายนัก ส่วนใหญ่จะทำกันเองดูในกลุ่มผู้สนใจ แต่อย่างไรก็ตามในระยะหลัง มีการจัดประกวดภาพยนตร์สั้นมากขึ้น เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานให้ออกสู่วงกว้าง (Prohmvitak, P., 2015)

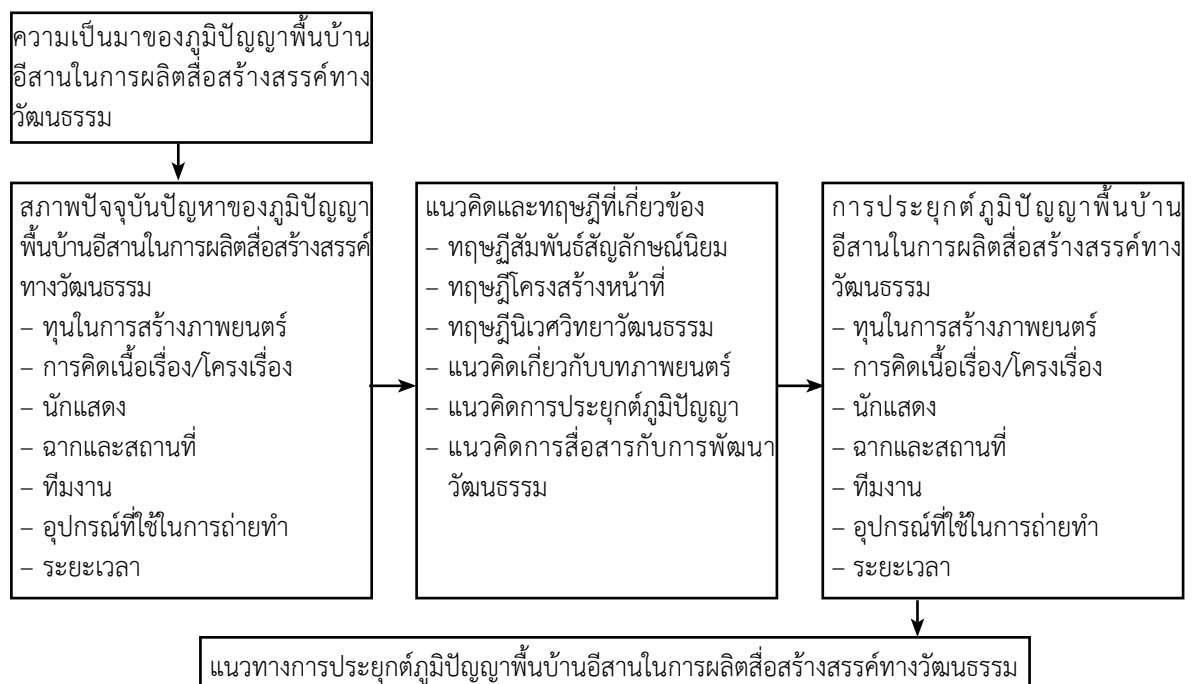
ขั้นตอนของการเข้าถึงสุนทรียศาสตร์ภาพยนตร์ มีอยู่ 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ 1) การเสาะหารากเหง้า (Genetic Phase) คือขั้นตอนที่พิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่มีบทบาทในการกำหนดรูปร่างของภาพยนตร์ อันมีอยู่ด้วยกันสองด้านคือด้านอัตวิสัย และวัตถุวิสัย ปัจจัยด้านอัตวิสัย หมายถึง ข้อพิจารณาด้านจิตวิทยา เช่น ความตื่นลึกลับบางของอารมณ์ จินตนาการ รสนิยม จุดประสงค์ ค่านิยม และประสบการณ์ส่วนตัวของศิลปิน ซึ่งอาจหมายถึง บรรยากาศทางสังคม เงินทุน สถานที่ถ่ายทำ ความต้องการของตลาด งานหลักของขั้นตอนนี้คือการแยกแยะว่าปัจจัยเหล่านี้ทั้งหมดหรือบางตัว จะสามารถเอื้ออำนวยให้การเข้าถึงสุนทรียศาสตร์ภาพยนตร์เป็นไปได้ดีขึ้นหรือไม่เพียงไร 2) การวิเคราะห์ลักษณะภายใน (Immanent Phase) หมายถึง การศึกษาปัจจัยต่างๆ ภายในตัวภาพยนตร์มี 4 มิติ คือเนื้อหา (Content) รูปแบบ (Form) การแสดงออก (Expression) และการทำหน้าที่ (Function) วัตถุประสงค์ของขั้นตอนนี้ ได้แก่ การทำความเข้าใจว่าปัจจัยเหล่านี้คืออะไร และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งในลักษณะที่ส่งเสริมหรือขัดแย้งกันอย่างไรบ้าง และ 3) การตัดสินคุณค่า (Judgmental Phase) เป็นการทำงานอีกระดับหนึ่ง ซึ่งต่อเนื่องกับสองขั้นตอนเบื้องต้น การที่เราดูปัจจัยด้านรากเหง้าและมิติภายในของภาพยนตร์แล้ว ยังไม่สามารถตัดสินว่าภาพยนตร์นั้นมีคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์มากน้อยเพียงใด นอกเหนือจากข้อพิจารณาเบื้องต้นที่ได้มาจากการทำงานในสองขั้นตอนแรกแล้ว การตัดสินภาพยนตร์จะต้องยึดหลักเกณฑ์ด้านสุนทรียศาสตร์/จริยศาสตร์ (Aesthetic/Ethical Criteria) เป็นแนวทางด้วยการนำหลักเกณฑ์เช่นนี้ มาประยุกต์เพื่อตัดสินคุณค่าของภาพยนตร์อย่างเป็นระบบ (Boonyaketmala, B., 1990, p.34; refer to Athinwong, P., 2012, p.5)

ภาพยนตร์อีสาน เป็นการบันทึกเรื่องราวต่างๆ ของผู้คน รวมถึงวิถีการดำรงชีวิตของชาวอีสาน ซึ่งมีมาช้านานนับศตวรรษ บางเรื่องถือว่ามีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ บางเรื่องได้รับการกล่าวขวัญจนปัจจุบัน เช่น ภาพยนตร์เรื่องลูกอีสาน ครูบ้านนอก หนองหมาว้อ แหยมยโสธร ฮักนะสารคาม ปัญญาเรณู นอกจากนั้นทั่วไปแล้วยังมี หนังสือประเภทสารคดีที่เกี่ยวข้องกับอีสานอีกเป็นจำนวนมาก เช่น สารคดีบันทึกการเสด็จเยือนภาคอีสานของในหลวง ซึ่งภาพยนตร์ต่างๆ เหล่านี้ได้สะท้อนแง่มุม หรือวิถีที่มีความเกี่ยวพันกับการดำรงชีวิตของคนอีสานได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีคุณค่าที่สามารถสร้างความผูกพัน ภาคภูมิใจ และการรักถิ่นฐานบ้านเกิด รวมถึงการสร้างความเข้าใจ การอนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านให้คงอยู่ในสังคมโลกาภิวัตน์ต่อไป

ประเด็นที่มาและความสำคัญของปัญหาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจุบันภาพยนตร์สั้นเข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ สู่สังคม และได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสามารถทำให้เห็นปรากฏการณ์ต่างๆ ได้เป็นจริง ผู้รับชมสามารถเข้าใจเรื่องราวที่น่าเสนอได้ง่ายในสิ่งที่มีการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลง สามารถเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ภาพยนตร์สั้นจึงกลายเป็นทางเลือกหนึ่งในการบันทึก และถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานอย่างสร้างสรรค์ ด้วยความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นแรงจูงใจในการทำวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม โดยอาศัยหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อผลิตภาพยนตร์สั้นที่มีการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบัน บนพื้นฐานของการส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่ และตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม มีแนวคิดในการวิเคราะห์ดังนี้

ภาพประกอบ 1 : กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม

สมมติฐาน

1. ความเป็นมาของภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม มีความเป็นมาอย่างไร
2. สภาพปัจจุบันปัญหาของภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เป็นอย่างไร

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงความเป็นมาของภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม
2. ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันปัญหาของภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้พื้นที่ภาคอีสาน ที่มีการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในวิถีการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณี และศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดยโสธร กลุ่มประชากรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องในวงการภาพยนตร์ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มีอาจารย์และนักวิชาการ 5 คน นักวิจารณ์ภาพยนตร์ 5 คน ผู้เขียนบทภาพยนตร์ 6 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ มีครูสอนในโรงเรียนประถมและมัธยม 5 คน ผู้กำกับภาพยนตร์ 6 คน นักแสดงชายหญิง 10 คน ตัวแทนจากกระทรวงวัฒนธรรม 5 คน และกลุ่มบุคคลทั่วไป มีนักเรียนนักศึกษา 20 คน ผู้ชมภาพยนตร์ทั่วไป 20 คน รวมประชากรทั้ง 3 กลุ่ม จำนวน 82 คน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1) แบบสังเกต (Observation) การสังเกตแบ่งออกเป็น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Observation)

1.2) แบบสัมภาษณ์ (Interviews) แบ่งออกเป็น แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interviews) แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) โดยการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นแล้วนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎี เพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interviews) จากผู้รู้ (Key Informants) ผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) และประชาชนทั่วไปในเขตพื้นที่การวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.3) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือทางการวิจัยแบบคุณภาพ ใช้สำหรับการจัดกลุ่มการสนทนา ประมาณกลุ่มละ 5-10 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานการสร้างภาพยนตร์ เชิงวัฒนธรรม

2.1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย ตำรา วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ และสื่ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2) การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Interview) โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยนัดหมายแล้วเดินทางไปขอพบ หรือเชิญมาร่วมงานสำคัญแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านภาพยนตร์ จำนวน 15 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกไว้แล้ว โดยสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้คำตอบที่สนองต่อความมุ่งหมายของการวิจัย

3. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1) การจัดกระทำข้อมูล นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมเอกสารต่างๆ ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม มาศึกษาอย่างละเอียดและดำเนินการจัดระบบหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนด

3.2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การบันทึกผลก่อนการปฏิบัติ การบันทึกผลหลังการปฏิบัติ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ มาทำการจัดแยกหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายของการวิจัย แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยเรียงเรียงและนำเสนอในลักษณะวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และภาพประกอบที่เกี่ยวข้องในการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องแนวทางการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ผลการวิจัย สามารถสรุปตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันปัญหาของภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม

1. ด้านทุนในการสร้างภาพยนตร์ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากเพราะการที่ผู้กำกับภาพยนตร์ จะสร้างภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรมหรือภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมขึ้นมาั้นประเด็นสำคัญคือ ต้องมีงบประมาณในการสร้าง ซึ่งธุรกิจภาพยนตร์เป็นธุรกิจที่ต้องมีการลงทุนค่อนข้างสูงมีความเสี่ยงในการลงทุน ดังนั้นแนวทางที่จะทำให้นายทุนเล็งเห็นความสำคัญในการสร้างภาพยนตร์เชิงวัฒนธรรมนั้นผู้กำกับภาพยนตร์จึงต้องนำเสนอภาพยนตร์เชิงวัฒนธรรมที่มีเนื้อหาตามหลักกระแสนิยมของกลุ่มผู้ชมเป็นหลักโดยไม่เป็นวัฒนธรรมที่น่าเบื่อ

2. ด้านการคิดเนื้อเรื่องและโครงเรื่อง การเขียนบทอาจเป็นเรื่องที่นำมาจากเรื่องจริง เรื่องดัดแปลง ข่าว เรื่องที่อยู่รอบๆ ตัว นวนิยาย เรื่องสั้น หรือได้แรงบันดาลใจจากความประทับใจในเรื่องราว หรือบางสิ่ง ที่คนเขียนบทได้สัมผัส เช่น ดนตรี บทเพลง บทกวี ภาพเขียน และเป็นเรื่องราวที่ผู้กำกับรู้สึกประทับใจมากที่สุดขั้นตอนการเขียนบทหนังสือ

3. ด้านการจัดหานักแสดง ทำได้โดยเชิญมาทำการคัดเลือกโดยสถานที่คัดเลือกควรเป็นห้องที่เงียบสงบ ในห้องแคสตั๊กควรมีผู้กำกับ ผู้จัดการสร้าง และช่างภาพนิ่ง และวิดีโอ วิธีคัดเลือกคือ นำบทให้อ่านอาจจะเป็นบทที่ผู้สร้างจะถ่ายทำ หรือเป็นบทภาพยนตร์เก่า บรรยากาศในห้องต้องทำให้ผู้คัดเลือกผ่อนคลายสบายใจ สัมภาษณ์อย่างเป็นกันเอง เพื่อลดความอึดอัดและเป็นกังวล คณะกรรมการจึงจะเห็นความรู้สึกของนักแสดงได้ชัดเจน ผู้คัดเลือกจะอ่านบท ผู้กำกับจะสังเกตดูที่สีหน้าและแววตา จากนั้นให้ลองอ่านบทอีกครั้ง โดยตีความบทที่แตกต่างจากครั้งแรก ขั้นตอนนี้สำคัญมาก ผู้กำกับจะรู้ว่าผู้แสดงมีความสามารถมากน้อยเพียงใด สังเกตน้ำเสียงความรู้สึกและความเข้าใจในตัวละคร จากนั้นให้คะแนนพร้อมจดบันทึกข้อบกพร่อง

4. ด้านฉากและสถานที่ แยกงานสถานที่จากบทและรวมกลุ่มสถานที่ การเริ่มหาสถานที่ให้นำบทมาอ่านแล้วลำดับรายชื่อสถานที่เกิดขึ้นในบท จากนั้นก็มารวมกลุ่มกันโดยคำนึงถึงกลุ่มสถานที่ ที่อยู่ใกล้เคียงกันเพื่อความสะดวก จากนั้นติดต่อสอบถาม เมื่อได้รายชื่อสถานที่แล้ว ให้ติดต่อสอบถามแหล่งต่างๆ เช่น จากเพื่อน ผู้ช่วยผู้กำกับกองถ่ายอื่น เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ตามสถานที่ต่างๆ ดูจากนิตยสารการท่องเที่ยว โปสการ์ด แผ่นพับ เพื่อให้ได้ข้อมูลขั้นต้น เพราะจะประหยัดเวลา ค่าเดินทาง ค่าที่พัก และค่าอาหารได้มาก

5. ด้านทีมงานสำคัญสำหรับภาพยนตร์สั้นประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการผลิตเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการผลิตภาพยนตร์ทั้งหมด นับตั้งแต่การวางแผน การถ่ายทำ หลังการถ่ายทำ เพื่อให้การผลิตภาพยนตร์เป็นไปอย่างราบรื่นและมีความสมบูรณ์ที่สุด ผู้เขียนบทภาพยนตร์ ทำหน้าที่เขียนบทภาพยนตร์ตามที่ได้รับมอบหมายจนแล้วเสร็จ เมื่อเขียนบทเสร็จแล้วภาระหน้าที่ต่อไปก็คือการแก้ไขบท เมื่อแก้ไขบทจนเป็นที่พอใจของผู้ว่าจ้างแล้วภาระหน้าที่ของผู้เขียนบททั้งหมดไป ผู้กำกับภาพยนตร์ มีหน้าที่ในการทำความเข้าใจบทภาพยนตร์ เลือกทีมงาน เลือกนักแสดง สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ และเป็นผู้ที่ควบคุมงานผลิตภาพยนตร์ทั้งหมด ผู้เขียนสตอรี่บอร์ด จะทำหน้าที่แปลงบทภาพยนตร์ให้เป็นภาพเขียน โดยกำหนดขนาดภาพ มุมกล้อง การจัดองค์ประกอบภาพ ฯลฯ เพื่อให้ง่ายสำหรับการถ่ายทำภาพยนตร์

6. ด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการถ่ายทำภาพยนตร์สั้น กล้องถ่ายวิดีโอ กล้อง DSLR ที่มีความละเอียดสูง กระจกเลนคอน นิคอน หรืออื่นๆ เลนส์มีหลายระยะให้เลือกใช้ จะได้ภาพที่ต่างกันไป การวัดความจำกล้อง ควรเลือกการ์ดความจำที่มีขนาดบรรจุสูงเพื่อที่จะเก็บวิดีโอได้จำนวนมาก สะดวกแก่การถ่ายทำ ขาดังกล้องที่มีหัวแฟลชถ่ายภาพมุมกว้างได้ เพื่อให้ได้วิดีโอที่มาจากความนิ่ง ช่วยอำนวยความสะดวกในการถ่ายทำฉากที่ต้องการความสวยงาม ความนิ่ง ของช็อตนั้น อุปกรณ์บันทึกเสียง ไมค์ Shotgun ไมค์ไวเลท ไมค์บูม เอาไว้กันเสียง Noise เพื่อให้ได้เสียงของฉากนั้นๆ ที่ต้องการ

7. ด้านระยะเวลาในการถ่ายทำ ระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ รวมถึงระยะเวลาในการฉาย ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการทำภาพยนตร์ เพราะถ้าไม่กำหนดระยะเวลาในการถ่ายทำ ย่อมเกิดความยุ่งยากในการถ่ายทำ ทั้งเรื่องฤดูกาลสภาพอากาศ คิวนักแสดง ระยะเวลาการถ่ายทำจึงมีความสำคัญ

การกำหนดระยะเวลาช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับความยาวของภาพยนตร์ สภาพแวดล้อมของสถานที่ถ่ายทำ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์ คือต้องมีการตัดต่อ วิดีโอตัวอย่าง ภาพยนตร์สั้นๆ และกระชับ ความยาวประมาณ 30 วินาที จนถึง 2 นาที ตามความยาวของภาพยนตร์

ตอนที่ 2 การประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม

1. ด้านทุนในการสร้างภาพยนตร์ ใช้การหาทุนแบบการบริจาคสมทบทุนเพื่อทำภาพยนตร์สั้นเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์งานบุญต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้คนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของงานบุญประเพณี ภูมิปัญญาของคนท้องที่นั้นๆ เพื่อให้ชาวบ้านช่วยกันอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาออกไปให้ผู้ชมในพื้นที่อื่นๆ ได้รับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ ต้องนำเสนอภาพยนตร์เชิงวัฒนธรรมที่มีเนื้อหาตามหลักกระแสนิยมของกลุ่มผู้ชมเป็นหลัก โดยไม่เป็นวัฒนธรรมที่น่าเบื่อ มีเนื้อเรื่องในการนำเสนอที่น่าสนใจต่อ นายทุนหรือแหล่งงบประมาณเพื่อนำมาสร้างภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรม

2. ด้านการคิดเนื้อเรื่องและโครงเรื่อง เนื้อหาของภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรมควรเป็นไปในแนวทางที่มีเนื้อหาวัฒนธรรมเข้าไปสอดแทรกในภาพยนตร์ เพื่อความรู้หรือความบันเทิงให้กับผู้ชมมากกว่าการที่จะสร้างเป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาในเชิงวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว นำเสนอจากภาพยนตร์เป็นการนำเสนอผ่านสื่อสมัยใหม่ที่มีกลุ่มผู้บริโภคที่มีความหลากหลายมากกว่า เช่น สื่อออนไลน์ ยูทูบ ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคไม่ต้องเสียงบประมาณในการชม และเป็นการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายมากขึ้น

3. ด้านนักแสดง การเลือกนักแสดงจากนิสิตนักศึกษาตามมหาวิทยาลัยจังหวัดนั้น มาร่วมในการแสดงภาพยนตร์สั้น วัยรุ่นในยุคนี้ที่มีความสามารถกล้าแสดงออก หน้าตา บุคลิกท่าทางดี แม้ค่าตอบแทนจะได้น้อย แต่ที่ได้มากที่สุดคือประสบการณ์อันเป็นบันไดขั้นสำคัญที่จะทำให้ก้าวต่อไปด้วยความมั่นใจในอนาคตนักแสดงที่คัดเลือกมาจะมีความสามารถพิเศษที่สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาจากที่บ้านเกิด ร้องหมอลำ เป่าแคน เล่นดนตรีพื้นบ้านได้ ทอผ้าไหมเป็น ซึ่งความสามารถเหล่านี้ควรค่าแก่การนำเสนอผ่านภาพยนตร์สั้น

4. ด้านฉากและสถานที่ ขอความร่วมมือของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของภาคอีสานที่มีการสร้างบ้านอีสานสมัยก่อนไว้ อย่างเช่นในเขตจังหวัดมหาสารคามก็มีพิพิธภัณฑ์บ้านอีสานของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่สร้างไว้ที่บริเวณข้างพระบรมธาตุนาคุณ อำเภอนาคุณ ซึ่งก็มีความน่าสนใจที่สามารถแสดงถึงอารยธรรมของอีสานในสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี

5. ด้านทีมงาน สมาชิกทีมงานนั้นมาจากคนละจังหวัดคนละพื้นที่ ซึ่งทุกคนมีองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอดมาจากบ้านเกิด ทำให้การคิดประเด็นภาพยนตร์สั้น การเล่าเรื่องจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ภูมิปัญญาของสมาชิกทีมงานแต่ละคนในการลงไปสอบถามข้อมูลในพื้นที่เพื่อการเข้าถึงข้อมูลในการผลิตภาพยนตร์สั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการถ่ายทำ การจัดฉากถ่ายทำสามารถใช้อุปกรณ์จัดฉากที่ผลิตจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการนำมาประกอบตกแต่งสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์สั้น ให้ดูมีคุณค่าทางจิตใจ การนำผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านทำขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่งของตกแต่งฉากเช่น ผ้าไหมลายต่างๆ เครื่องดนตรีพื้นบ้าน อุปกรณ์ที่ชาวบ้านใช้ทำมาหากิน สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาทำให้ภาพยนตร์ดูมีมิติมากขึ้น

7. ด้านระยะเวลาในการถ่ายทำภาพยนตร์ผู้กำกับสามารถประยุกต์ใช้ช่วงเวลาที่ทีมงานบุญประเพณีต่างๆ เป็นฉากได้ เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสานได้เป็นอย่างดี ซึ่งในภาคอีสานแต่ละจังหวัดจะมีประเพณีที่สำคัญของจังหวัดนั้น แล้วก็มีประเพณี ฮีต 12 คอง 14 เราสามารถนำเอาองค์ความรู้ภูมิปัญญาเหล่านี้มาประยุกต์เข้ากับภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรมได้

สรุปผล

วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชาวบ้านมีทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างวัย ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆ ในหมู่บ้าน ได้แก่ ครอบครัว วัด การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ รวมทั้งการเรียนรู้เชิงประจักษ์ กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นลักษณะการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ การลองผิดลองถูก การลงมือกระทำจริง การคิดหาวิธีการ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ครูพักลักจำ และการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เคียงคู่ไปกับการเรียนรู้ด้วยวิทยาการก้าวหน้า ส่วนการประยุกต์ภูมิปัญญานั้นเป็นการนำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของภูมิปัญญา มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ตามหน้าที่ที่ควรจะเป็นและเหมาะสมตามกาลเวลาและบริบทใหม่

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการศึกษาแนวทางการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม สามารถสรุปตามความมุ่งหมายการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันปัญหาของภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมพบว่า ผู้กำกับภาพยนตร์สั้นนั้นในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งเกิดจากบุคคลที่มาจากหลายบทบาทหน้าที่และก้าวขึ้นมาเป็นผู้กำกับภาพยนตร์ ปัญหาในการสร้างผู้กำกับภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรม คือ ผู้กำกับภาพยนตร์ขาดการเรียนรู้ในด้านวัฒนธรรมที่ต้องการถ่ายทำอย่างถูกต้อง ขาดทักษะในการเล่าเรื่องทางวัฒนธรรม และผู้กำกับภาพยนตร์เชิงวัฒนธรรมบางครั้งยังขาดจินตนาการในการนำเอาวัฒนธรรมเข้าไปสอดแทรกในภาพยนตร์เพื่อสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมตลอดจนสร้างความบันเทิงให้กับภาพยนตร์ ปัญหาด้านงบประมาณในการสร้างภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรม พบว่า ปัญหาที่สำคัญมาก คือ ปัญหาด้านการขาดงบประมาณในการสร้างภาพยนตร์ที่เป็นภาพยนตร์ที่สะท้อนภาพทางวัฒนธรรมซึ่งปัจจุบันนายทุนหรือผู้อำนวยความสะดวกสร้างภาพยนตร์นั้น ไม่ได้เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมในการที่จะนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ เพราะภาพยนตร์เชิงวัฒนธรรมมีอัตราในการเสี่ยงต่อการขาดทุนสูง ไม่เป็นที่ดึงดูดใจต่อกลุ่มผู้ชมมากนัก คือกลุ่มวัยรุ่น ดังนั้นกลุ่มนายทุนจึงหันไปให้การสนับสนุนภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาตรงตามกระแสนิยม เป็นหลัก เพื่อผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจเป็นสำคัญ ปัญหาด้านการสนับสนุนจากรัฐบาล รัฐบาลยังไม่เล็งเห็นความสำคัญในการสร้างภาพยนตร์เชิงวัฒนธรรมมากนัก การสนับสนุนยังไม่มีอย่างต่อเนื่องไม่เพียงพอต่อการพัฒนาภาพยนตร์และผู้กำกับภาพยนตร์เชิงสั้นวัฒนธรรมออกสู่ตลาด และเนื้อหาของภาพยนตร์ไม่มีความน่าสนใจ ถ้าหลัง ยังไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้ชมในปัจจุบัน สอดคล้องแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทภาพยนตร์ของ Arihathairat, S. (1997, p.13) เขียนไว้ในหนังสือชื่อการผลิตภาพยนตร์ 8 มิลลิเมตร ว่าบทบาทภาพยนตร์ เป็นสิ่งที่จะถ่ายทอดจากตัวหนังสือให้เป็นภาพ เช่น ลักษณะของมุมภาพ ลักษณะของการเคลื่อนไหว ลักษณะของแสง

ระยะของการถ่าย ตลอดจนถึงเสียงด้วย ทั้งบทคำพูดหรือคำบรรยาย เสียงประกอบอื่นๆ เพื่อที่จะให้ผู้อำนวยการแสดงหรือผู้กำกับบท และผู้ถ่ายภาพยนตร์ดำเนินการได้อย่างถูกต้อง ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้เขียนบท

2. การประยุกต์ ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ใช้การหาทุนแบบการบริจาคสมทบทุนเพื่อทำภาพยนตร์สั้นเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์งานบุญต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้คนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของงานบุญประเพณี ภูมิปัญญาของคนท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้ชาวบ้านช่วยกันอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาออกไปให้ผู้ชมในพื้นที่อื่นๆ ได้รับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกันกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Phonsi, S., 2004, p.165) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดจากสาเหตุสำคัญ คือ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากภายนอกสังคมถ้าหากจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนก็คือ การขยายผลของชุมชนที่ประสบความสำเร็จโดยใช้ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเป็นแบบอย่าง หรือเป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้ชุมชนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จเกิดการตื่นตัว ต้องนำเสนอภาพยนตร์เชิงวัฒนธรรมที่มีเนื้อหาตามหลักกระแสนิยมของกลุ่มผู้ชมเป็นหลัก สอดคล้องกันกับแนวคิดการสื่อสารกับการพัฒนาวัฒนธรรม (Kaewthep, K., 2009, pp.417-420) ผู้วิจัยได้นำมาใช้วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสื่อภาพยนตร์สั้นในการเป็นสื่อที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมในชุมชนให้คงอยู่และให้สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้ ในการพัฒนาหรือสืบทอดวัฒนธรรมให้ครบถ้วนทั้งรูปแบบและเนื้อหาที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ระบบการสื่อสารเข้ามาช่วย เนื่องจากวัฒนธรรมทุกวัฒนธรรมได้ก่อตัวขึ้นมาบนเงื่อนไขของบริบททางสังคมเฉพาะในยุคสมัยหนึ่งๆ ฉะนั้นเมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป วัฒนธรรมทุกอย่างจึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง ความสามารถในการปรับเปลี่ยนจึงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของวัฒนธรรมที่จะทำให้วัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืน โดยไม่เป็นวัฒนธรรมที่น่าเบื่อ มีเนื้อเรื่องในการนำเสนอที่น่าสนใจต่อนายทุนหรือแหล่งงบประมาณเพื่อนำมาสร้างภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรม การผลิตภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรมก็เพื่อนำเอาองค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีมาถ่ายทอดผ่านภาพยนตร์สั้น ในภาคอีสานนั้นมียุคความรู้ภูมิปัญญาอยู่จำนวนมาก เนื้อหาของภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรมควรเป็นไปในแนวทางที่มีเนื้อหาวัฒนธรรมเข้าไปสอดแทรกในภาพยนตร์เพื่อความรู้หรือความบันเทิงให้กับผู้ชมมากกว่าการที่จะสร้างเป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาในเชิงวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว นำเสนอจากภาพยนตร์เป็นการนำเสนอผ่านสื่อสมัยใหม่ที่มีกลุ่มผู้บริโภคที่มีความหลากหลายมากกว่า สอดคล้องกันกับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยมเป็นแนวคิดพื้นฐานสำคัญที่นักจิตวิทยาสังคมในกลุ่ม Mead (Chantavanit, S., 2012, pp.112-128; refer to Mead, pp.1863-1931) ซึ่งสนใจพฤติกรรมเชิงสังคมของมนุษย์และตัวตนที่มนุษย์สร้างขึ้นในแง่พฤติกรรมเชิงสังคม Mead คิดว่าตัวตนเกิดขึ้นจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลกับผู้อื่น ทำให้ตัวตนประกอบด้วยส่วนย่อยสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นตัวตนตามความคิดของเจ้าตัว ส่วนย่อยอีกส่วนหนึ่งคือตัวตนของบุคคลตามความคิดของคนอื่น บุคคลจะซึมซับตัวตนทั้งสองส่วน ทำให้เกิดตัวตนใหม่ที่มีวุฒิภาวะนั้น คือ สังคมได้มีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล Mead ได้ระบุว่าสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์คือ กลไกทางความคิดที่ทำให้มนุษย์รู้จักวางแผนและปรับพฤติกรรม

ให้เข้ากับสถานการณ์และเป้าหมายที่วางไว้ รู้จักสื่อสารกับผู้อื่นโดยใช้สัญลักษณ์ต่างๆ สัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ คือ ภาษา มนุษย์รู้จักตีความสิ่งที่ผู้อื่นพูดและโต้ตอบ นอกจากนั้นมนุษย์ยังมีสำนึกว่าผู้อื่นก็มีความรู้สึก ความคิดเห็นตามแบบของเขาเองเช่นกัน มนุษย์จึงเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจว่าผู้อื่นคิดอะไร ตีความสถานการณ์ต่างๆ อย่างไร ตลอดจนรับรู้เกี่ยวกับตัวมนุษย์เองอย่างไร เกิดเป็นตัวตนและภาพลักษณ์เกี่ยวกับตัวตน การเลือกนักแสดงจากนิสิตนักศึกษาตามมหาวิทยาลัยจังหวัดนั้น มาร่วมในการแสดงภาพยนตร์สั้น วิทยุรุ่นในยุคนี้ที่มีความสามารถกล้าแสดงออก หน้าตา บุคลิกท่าทางดี แม้ค่าตอบแทนจะได้น้อย แต่ที่ได้มากที่สุดคือประสบการณ์อันเป็นบันไดขั้นสำคัญที่จะทำให้ก้าวต่อไปด้วยความมั่นใจในอนาคตนักแสดงที่คัดเลือกมาจะมีความสามารถพิเศษที่สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญา มาจากที่บ้านเกิด ร้องหมอลำ เป่าแคน เล่นดนตรีพื้นบ้านได้ ทอผ้าไหมเป็น ซึ่งความสามารถเหล่านี้ ควรค่าแก่การนำเสนอผ่านภาพยนตร์สั้น วิถีชีวิตหรือภูมิปัญญาคนอีสานที่หนีไม่พ้นคือภาพของท้องทุ่งนา ควาย กองฟาง ฯลฯ ก็ถือเป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่ภาพยนตร์ในอีสานต่างมุ่งนำเสนอเพราะสามารถบ่งบอก ได้ว่านี่แหละคือความเป็นอีสานที่ได้รับการสืบทอดและปฏิบัติต่อกันมาจากบรรพบุรุษของคนอีสาน ที่มีสติปัญญาเฉียบแหลม สร้างเครื่องมือทำกินที่น่าอัศจรรย์ไว้ให้ลูกหลานได้ใช้งานประกอบอาชีพ เลี้ยงตนเองได้

กล่าวโดยสรุป วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชาวบ้านมีทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็น ลายลักษณ์อักษร เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างวัย ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสถาบัน ต่างๆ ในหมู่บ้าน ได้แก่ ครอบครัว วัด การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ รวมทั้งการเรียนรู้เชิง ประจักษ์ กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นลักษณะการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ การลองผิดลองถูก การลงมือกระทำจริง การคิดหาวิธีการ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ครูพักลักจำ และการแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์เคียงคู่ไปกับการเรียนรู้ด้วยวิทยาการก้าวหน้า ส่วนการประยุกต์ภูมิปัญญานั้น เป็นการนำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของภูมิปัญญามาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ตามหน้าที่ที่ควรจะเป็นและเหมาะสม ตามกาลเวลาและบริบทใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ ทางวัฒนธรรม ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

กระบวนการสร้างผู้กำกับภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรมควรมีระบบ กระบวนการที่มีความเกี่ยวเนื่อง กับการจัดการทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งในด้านการสร้างการสนับสนุนดังนั้น หน่วยงาน หรือ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม สมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ ควรมีการนำเอา ผลการวิจัยในการสร้างผู้กำกับภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรมไปใช้ประโยชน์และวางแผนพัฒนากระบวนการ สร้างภาพยนตร์และผู้กำกับภาพยนตร์เชิงวัฒนธรรมให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมภาพยนตร์แนวนี้ ออก สู่ตลาดที่กว้างขวางเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยออกสู่สายตาชาวโลกให้มากขึ้น

References

- Areehathirat, Suphanit. (1997). **8MM Film Production**. Bangkok : Ramkhamhaeng University.
- Boonyaketmala, Boonrak. (1990). **Seventh Art For the Cultural of Film Criticism**. Bangkok: Printing Font.
- Chansoon, Samart. (1991). **What is Local Wisdom?... About Folk Wisdom**. Bangkok: Teachers Council Lat Phrao.
- Chantavanich, Supang. (2012). **Qualitative Research Method**. Bangkok: Chula Press.
- Chanthachon, Songkhun. (1997). **Cultural Qualitative Research**. Kalasin: Printing Coordination.
- Kaewthep, Kanchana. (1997). **The Science of Media and Cultural Studies**. Bangkok: Edison Press Products.
- Phonsi, Sonthaya. (2004). **Theories and Principles of Community Development**. Bangkok: Odean Store.
- Prohmvitak, Pakorn. (2015, November 22). **Advanced Film Production**. Retrieved from <http://www.thaifilm.com>.
- Santasombat, Yot (1994). **Biological Diversity: Social and Ecological Dimensions**. 2nd ed. Bangkok : Community Development Institute.